

the fluctuations zones, interpreters intuitively pick the most successful, in their opinion equivalents. Ultimately adequate harmonious interpretation is obtained.

Keywords: *synergetics, synergistic system, attractor in translation, bifurcation points, the zone of fluctuation, linguistic and synergetic approach*

УДК 81'253:801.8:63

**ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕКСТАХ
(на матеріалі німецько-українських перекладів)**

Н. В. БІЛОУС, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
E-mail: bilounat@gmail.com,
orcid.org/0000-0003-1038-4624

М. Ю. ЗАЙЦЕВА, студентка магістратури,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: marinanord22@gmail.com

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню перекладів сільськогосподарських текстів на предмет перекладацьких трансформацій різних рівнів і ступені їхнього впливу на зміст повідомлення. Здійснено їх кількісний аналіз та ілюстративно представлено результати цього аналізу. Оскільки, залежно від економічного рівня країни і загальних особливостей розвитку сільського господарства в її межах мовне забезпечення аграрної галузі суттєво відрізняється, то питання еквівалентного перекладу відповідних галузевих текстів набуває неабиякої актуальності. Тому метою статті стало дослідження німецьких сільськогосподарських текстів і виявлення ключових перекладацьких прийомів, які найчастіше використовуються для досягнення адекватності і еквівалентності перекладу. Результатом проведеного дослідження є такі висновки: найбільше ПТ мають формальну природу, найменше – прагматичну; найбільше ПТ відбувається на синтаксичному рівні, за ним слідує лексичний рівень, далі – морфологічний, на фонетичному рівні відбуваються лише формальні трансформації.*

Ключові слова: *сільськогосподарські тексти, перекладацькі трансформації, формальні ПТ, формально-змістові ПТ, прагматичні ПТ, лексичний рівень, морфологічний рівень, синтаксичний рівень*

Постановка проблеми. *Мовне забезпечення сільськогосподарської галузі належить до чи не найдавнішого пласту мови, формування якого відбувалося з глибокої давнини і в силу постійного динамічного розвитку значною мірою поповнювалося фаховими неологізмами. Залежно від рівня економічного розвитку країни та науково-технічного прогресу в її межах, загального стилю ведення сільського господарства та особливостей АПК, мовне забезпечення сільськогосподарської галузі різних країн суттєво відрізняється, що становить вагому проблему в плані перекладу таких галузевих текстів.*

Цікавим є те, що поза увагою науковців і дослідників залишаються наступні проблеми перекладу текстів аграрного спрямування: 1. Виявлення і пояснення нових явищ і фактів в мовному матеріалі та способи їх передачі мовою перекладу; 2. Узагальнення та систематизація вже відомих даних та прогнозування виникнення подібних явищ у майбутньому; 3. Уточнення і конкретизація перекладацьких прийомів, які підходять для застосування при перекладі фахових текстів; 4. Розробка теоретичних положень, які дозволили б зняти існуючі розбіжності, що виникають при передачі мовними засобами того чи іншого процесу або явища.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що в сучасних умовах стрімкого розвитку сільськогосподарської галузі і, відповідно, мовної бази, якою послуговується ця галузь, необхідні уточнення, розвиток і систематизація ряду неоднорідних підходів, використовуваних при перекладі публікацій аграрної тематики, так само як і офіційних сайтів масштабних підприємств, які займаються сільськогосподарською діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Об'єктом системного дослідження в українському мовознавстві були різні галузеві системи, пов'язані з сучасним сільським господарством: біологічна (Л. Симоненко), ботанічна (І. Сабодаш, М. Феценко, А. Капська), ветеринарна (М. Дмитрук), геологічна (М. Годована), зоологічна (О. Карабута), сільськогосподарського машинобудування (С. Стасевський), хімічна (Н. Цимбал) [8].

Що стосується наявних досліджень перекладацьких рішень, спрямованих на досягнення адекватності та еквівалентності тексту, так званих перекладацьких трансформацій (далі ПТ), то вони здійснювалися такими науковцями як Л. С. Бархударов [2], В. Н. Комісаров [3], Л. К. Латишев [4], Я. Й. Рецкер [6] і т. д. Проте, нами за основу побудови дослідження було обрано нову типологію О. О. Селіванової, про яку йтиметься далі.

Мета. Мета роботи – дослідити переклади німецькомовних текстів сільськогосподарської тематики в аспекті використання в них перекладацьких трансформацій різних рівнів і ступенів впливу на зміст перекладеного тексту.

Матеріали та методи досліджень. Для організації дослідження було обрано статті, розміщені на офіційному німецькомовному сайті компанії “Big Dutchman”, яка займається створенням обладнання для сучасного птахівництва і свинарства. При цьому нами використовувалися такі методи: аналізу, синтезу, порівняння, дедуктивний метод, а також статистичний.

Результати. На нашу думку, найбільш доцільним визначенням перекладацьких трансформацій є визначення Л. С. Бархударова, який стверджує, що це ті численні і якісно різноманітні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності на противагу розходженням в формальних і семантичних системах двох мов [1, с. 190].

Обрана нами класифікація ПТ створена на основі тріади мовного семіозису, розробленої Ч. Моррісом [5, с. 46]. Це тріада, яка демонструє взаємодію семантики (відношення знака до позначуваного ним змісту), синтактики (відношення знака до інших знаків в плині мови) і прагматики (відношення знака до того, хто його сприймає). На думку дослідника переклад є перш за все «перетворенням мовленнєвого утворення семіотичної системи однієї мови на утворення іншої, орієнтований на інтерпретанту свого адресата».

Зміна кожного з вимірів призводить до зміни іншого, адже всі вони нерозривно взаємопов'язані: зміна форми зумовлює зміну сенсу, модифікація прагматичного аспекту також передбачає нову варіацію форми і змісту повідомлення.

Спираючись на це, О. О. Селіванова виокремлює такі ПТ: формальні, формально-змістові та прагматичні, кожна з яких може мати місце на фонетичному, словотвірному, лексичному та синтаксичному рівнях [7].

Наше дослідження полягає в тому, що на основі обраних німецькомовних текстів та їхніх українських відповідників було докладно проаналізовано ПТ, а також статистично виражено місце кожного з видів трансформацій в текстах аграрного спрямування (на базі досліджуваних статей).

Такі німецькомовні статті як *“Innovative Schalentränke Pekino für die Entenhaltung”*, *“Moderne Stalleinrichtungen und Fütterungsanlagen für “Schönes Schwein”*, а також *“Big Dutchman übernimmt Mehrheitsbeteiligung an kanadischer Proline-Gruppe”* аналізувалися на предмет ПТ при розгляді їх перекладу українською мовою.

Наглядним прикладом формально-змістової трансформації, яка полягає у зміні членування інформації порівняно з вихідним текстом, є такий відрізок однієї з вищезазначених статей:

“Pekino... ermöglicht den Enten sowohl die Wasseraufnahme als auch das Ausleben arttypischer Verhaltensweisen. Zu verdanken ist dies der tiefgezogenen Formgebung: Im Vergleich zu herkömmlichen Tränken können die Tiere ihren gesamten Kopf untertauchen und ausgiebig Gefiederpflege mit dem aufgenommenen Wasser betreiben”.

“Відмінна особливість поїлки в тому, що птах має можливість не тільки загасити спрагу, але і властиві цьому виду біологічні потреби завдяки подовженому сегменту конструкції. На відміну від поїлок традиційної форми качки можуть занурити голову в воду цілком, а також набрати в дзьоб води для чищення оперення”.

Тут також відбувається ряд трансформацій: 1. Поняття *Verhaltensweise*, що насправді перекладається як *“форма поведінки”*, в даному тексті виглядає як *“біологічні потреби”*. Таку ПТ варто розглядати як формально-змістову синонімічну заміну, яка відбувається на лексичному рівні. 2. Відбулося додавання словосполучення *“відмінна особливість поїлки в тому”*, що є формально-змістовою трансформацією на синтаксичному рівні. 3. В оригіналі *den Enten* виступає в ролі додатка. При перекладі, окрім того, що ця лексема генералізується, вона також зазнає зміни у числі – множина перетворюється на однину – *“птах”*, і стає підметом в реченні. 4. Надалі спостерігаємо протилежний процес конкретизації: *die Tiere* передано в перекладі як *“качки”*. 5. *Die tiefgezogenen Formgebung* також замінено синонімічно у перекладі на *“подовжений сегмент конструкції”* з дослівного *“глибоковитягнута форма”*, оскільки таке словосполучення абсолютно невластиве українській мові (прагматична ПТ на лексичному рівні). 6. Складений прийменник *im Vergleich zu*, словниковий відповідник якого в українській мові – *“в порівнянні з”*, передається у вищенаведеному відрізку прийменником *“на відміну від”*. Таку заміну варто вважати формальною синонімічною, яка відбулась на лексичному рівні. 7. При перекладі словосполучення *herkömmlichen Tränken* (“прикметник” + “іменник”) набуває вигляду словосполучення *“поїлки традиційної форми”* зі зміною форми на користь трьохкомпонентного сполучення “іменник” + “прикметник” + “іменник”. 8. Цікавою є заміна прикметника *gesamten*, приналежного до головного слова *Kopf* на прислівник *“цілком”*. Це формальна трансформація на морфологічному рівні (зміна частини мови).

При передачі речення *“Die Enten sollen die Möglichkeit haben, mit ihrem Kopf vollständig unter Wasser zu tauchen”* українською мовою перекладач використав

формально-змістову заміну, а саме – підмет і додаток при перекладі змінюють свої ролі – “При цьому вода повинна повністю покривати голову качки”. Окрім того, тут присутня формальна трансформація на морфологічному рівні – *die Enten* втрачає множину. На синтаксичному рівні відбулася формально-змістова трансформація (просте речення стало складнопідрядним).

Подібним чином було проаналізовано кожну з статей, що дало змогу представити такі дані: 1. В кількісному відношенні було встановлено, що в досліджуваних статтях наявні близько 157 трансформацій, які мають різний ступінь впливу на зміст повідомлюваної інформації, а також відбуваються на різних рівнях організації мовних одиниць. 2. Найчастіше в текстах аграрного спрямування, як і в будь-яких мовних повідомленнях, відбуваються формальні трансформації на лексичному рівні, спрямовані на уникнення тавтологій (заміна іменників на займенники, понять – їхніми синонімами тощо). Такі випадки вважаємо за доцільне не розглядати кожен окремо, а знехтувати ними, рахуючи найбільш часто вживаними. 3. Найбільше ПТ мають формальну природу (близько половини усіх трансформацій), найменше – прагматичну. Формально-змістові трансформації займають проміжне положення. В числових значеннях за підрахунками на формальні ПТ припадає близько 79 змін при перекладі, на формально-змістові – 60, а на прагматичні – близько 18 (рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення ПТ текстів аграрного спрямування за типами

4. Щодо різнорівневих трансформацій: а) найбільше їх відбувається на синтаксичному рівні, за ним слідує лексичний рівень, далі – морфологічний, на фонетичному рівні відбуваються лише формальні трансформації; б) як синтаксичних, так і лексичних, а також морфологічних трансформацій найбільше у формальному вираженні; в) прагматичні трансформації відбулися лише на синтаксичному і лексичному рівнях організації мовних одиниць (при цьому їх кількість приблизно однакова) (рис. 2).

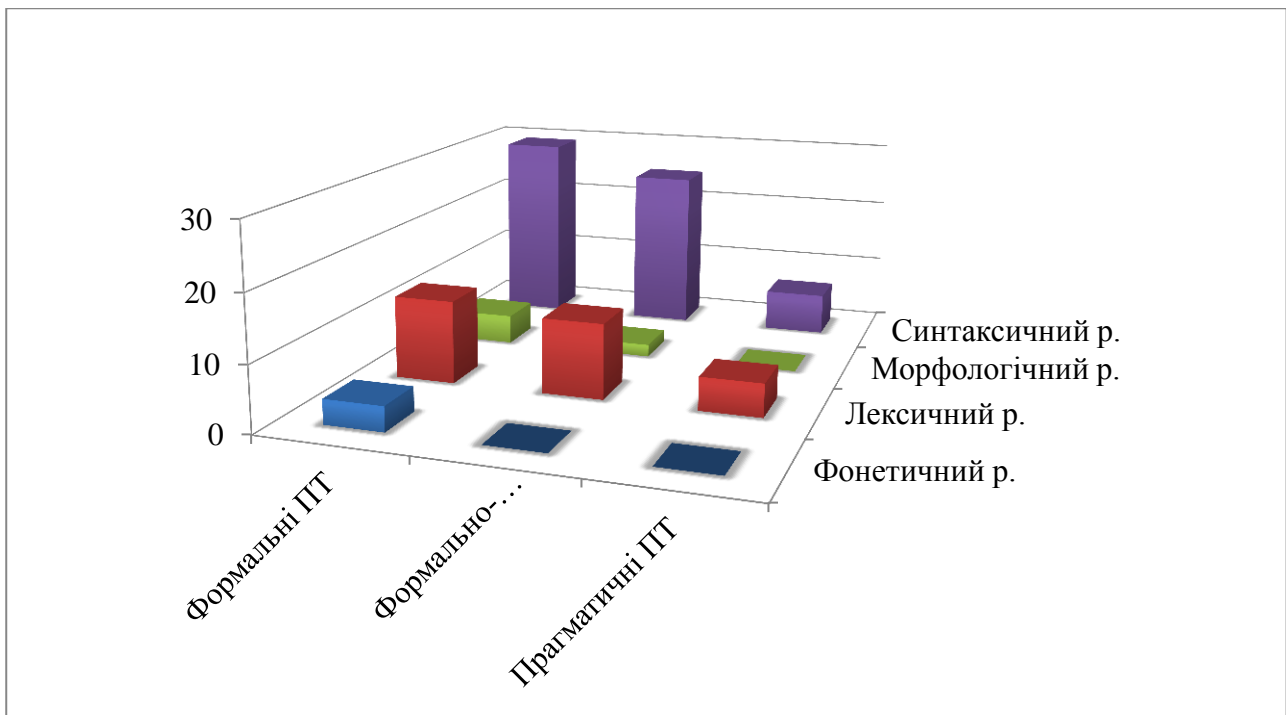

Рис. 2. Співвідношення ПТ текстів аграрного спрямування за типами і рівнями

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Якісний і кількісний аналізи перекладацьких трансформацій репрезентують певні перекладацькі стратегії, методики та прийоми, а також їх числове вираження, що становить цікавий матеріал для подальших досліджень і удосконалень висунутих гіпотез. Нами було встановлено, що при перекладі текстів аграрного спрямування з німецької мови найбільше використовується формальних і формально-змістових трансформацій, що відбуваються на синтаксичному рівні, а також лексичному. Для більш докладного і ретельного аналізу необхідними є вдосконалення теорії перекладацьких трансформацій, зокрема, класифікації ПТ, а також достатня база оригінальних текстів аграрного спрямування та їх адекватних перекладів.

Список використаних джерел

1. Бархударов, Л. С. Язык и перевод [Текст] / Л. С. Бархударов. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
2. Бархударов Л. С. Некоторые проблемы перевода английской поэзии на русский язык [Текст] / Л. С. Бархударов // Тетради переводчика. – М. : Высшая школа, 1984. – Вып. 21. – С. 38–48.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода [Текст] / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 254 с.
4. Латышев Л. К. Технология перевода [Текст] / Л. К. Латышев. – М. : Академия, 2005. – 317 с.
5. Моррис Ч. Основания теории знаков [Текст] / Ч. Моррис // Семиотика. – М., 1983. С. 37-89.
6. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика: Очерки лингвистической теории перевода [Текст] / Я. И. Рецкер. – М. : Международные отношения, 2006. – 240 с.

7. Селіванова О. О. Нова типологія перекладацьких трансформацій (на матеріалі українсько-російського перекладу) [Текст] / О. О. Селіванова // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філол. Науки. – 2012. – 7. – С. 3–12.

8. Ємельянова Є. С. Морфологічна адаптація галліцизмів у сучасній українській сільськогосподарській термінології [Текст] / [Електронний ресурс] – С. 134–136. – Режим доступу – <http://dspace.nbu.gov.ua/>

References

1. Barkhudarov, L. S. (1975) Yazyk i perevod [Language and translation]. Moscow: Mezhdunar. otnosheniya, 240.

2. Barkhudarov, L. S. (1984) Nekotorye problemy perevoda angliyskoy poezii na russkiy yazyk [Certain problems of Russian translation of English poetry]. Tetradi perevodchika. Moscow: Vysshaya shkola, 21, 38–48.

3. Komissarov, V. N. (1990) Teoriya perevoda [Theory of translation]. Moscow: Vysshaya shkola, 254.

4. Latyshev, L. K. (2005) Tehnologiya perevoda [Technology of translation]. Moscow: Akademiya, 317.

5. Morris, Ch. (1983) Osnovaniya teorii znakov [Foundations of the Theory of Signs]. Semiotika. Moscow, 37–89.

6. Retsker Ya. I. (2006) Teoriya perevoda i perevodcheskaya praktika: Ocherki lingvisticheskoy teorii perevoda [Theory of translation and translational practice: Study of linguistic theory of translation]. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniya, 240.

7. Selivanova, O. O. (2012) Nova typolohiya perekladats'kykh transformatsiy (na materialy ukrayins'ko-rosiys'koho perekladu) [The New Typology of Translation Transformations (on the Material of Ukrainian-Russian Translation)] Visn. Cherkas. Un-ty. Ser. Filol. Nauky, 7, 3–12.

8. Yemel'yanova Ye. S. Morfolohichna adaptatsiya hallitsyzmiv u suchasniy ukrayins'kiy sil's'kohospodars'kiy terminolohiyi [Morphological Adaptation of Galicisms in Modern Ukrainian Agricultural Terminology], 134–136. Available at <http://dspace.nbu.gov.ua/>

ПЕРЕВОДЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ (на материале немецко-украинских переводов)

Н. В. Белоус, М. Ю. Зайцева

Аннотация. *Статья посвящена исследованию переводов сельскохозяйственных текстов на предмет переводческих трансформаций различных уровней и степени их влияния на содержание сообщения. Осуществлен их количественный анализ и иллюстративно выражены результаты этого анализа. Поскольку, в зависимости от экономического уровня страны и общих особенностей развития сельского хозяйства в ее пределах языковое обеспечение аграрной отрасли существенно отличается, то вопрос эквивалентного перевода соответствующих отраслевых текстов приобретает особенную актуальность. Поэтому целью статьи стало исследование немецких сельскохозяйственных текстов и выявление ключевых переводческих приемов, которые чаще всего используются для достижения адекватности и эквивалентности перевода. Результатом проведенного исследования являются такие выводы: наибольшее ПТ имеют формальную природу, меньше всего - прагматическую; больше всего ПТ происходит на синтаксическом уровне, за ним следует лексический уровень, далее -*

морфологический, на фонетическом уровне происходят только формальные трансформации.

Ключевые слова: сельскохозяйственные тексты, переводческие трансформации, формальные ПТ, формально-содержательные ПТ, прагматичные ПТ, лексический уровень, морфологический уровень, синтаксический уровень

TRANSLATION TRANSFORMATIONS IN THE AGRICULTURAL TEXTS (on the material of German-Ukrainian translations)

N. V. Bilous, M. Yu. Zaitseva

Abstract. Analysis of translation transformations in the agricultural texts (on the material of German-Ukrainian translations)

Introduction. Language support of the agricultural sector is one of the oldest stratum of language in general. The formation of it had been continued from ancient times and was largely replenished with professional neologisms because of continuous dynamic development. Depending on the level of economic development and scientific progress within certain country, the general style of agriculture and agribusiness features, language support of agricultural sector of different countries varies significantly, which is a great problem in terms of translation of field texts.

That's why nowadays it is necessary to do some precise, develop and systematize a range of various approaches, which are used when translating agrarian publications, as well as official sites of large agricultural enterprises.

Purpose. The aim of the article is to analyze the translations of German agrarian texts in the aspect of usage the translation transformations of different levels and scope of influence on the content of the target text in them.

Results. To organize our investigation we chose the articles posted on the official German site of the company Big Dutchman, which is specialized on production of modern equipment for poultry- and pig-farming.

The articles were analyzed for the use of translation transformations in them. The TT typology, which we chose, is created on the basis of language semiosis trine, developed by Ch. Morris. This trine demonstrates the relationships between semantics, syntax and pragmatics. A change of every of this components causes a change in another one, as they are closely connected. Being oriented on this fact, O. O. Selivanova defines such TTs: formal, formal and semantic, and pragmatic, every of which can be represented on phonographic, morphological, lexical and syntactical levels.

So, the task of our investigation was to precisely analyze TTs, which are represented in the Ukrainian translations of German agrarian texts, and demonstrate statistically the place of every type of TT in agricultural texts (on the basis of analyzed articles).

Therefore, it was founded following statements: 1. It was determined that there are near 157 transformations in the analyzed articles. They are of different levels of organization of language items and range of impact on the content of represented information. 2. Most of all, in the agrarian texts, as well as in every language message, are presented formal transformation on the lexical level, used to avoid tautology (change of nouns by pronouns, notions by their synonyms). We have decided to neglect such cases and not to analyze them separately. 3. Most TTs are of formal nature (near a half of all transformations), the least – pragmatic. Formal and semantic transformations occupy the mediate place. Quantitatively formal TTs are represented by 79 changes of translation, formal and semantic – 60, and pragmatic – 18. 4. As to

the level of transformation: a) the most transformations happen on the syntactical level, followed by lexical, then – morphological, on the phonographic level there are only formal transformations; b) syntactical, lexical, and morphological transformations are the most frequent in formal aspect; c) pragmatic transformations happened only on the syntactical and lexical levels of organization of language units.

Conclusion. Qualitative and quantitative analyses of TTs represent certain translation strategies, methods and techniques, as well as their numeral definition, which is a very interesting material for investigation and improvement of demonstrated hypotheses. For the more precise and thorough analyses it is necessary to develop the theory of TTs, especially the typology of TTs, and extant the base of original agrarian texts and their translations.

Keywords: *agricultural texts, translation transformations, formal TT, formal and semantic TT, pragmatic TT, lexical level, morphological level, syntactic level*

УДК 811.111'342.9

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПРЕСИВНИХ ЗАСОБІВ У АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ МАЛОЇ ФОРМИ

Л. С. КОЗУБ, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: liubatarn@yahoo.com
orcid.org/ 0000-0002-6617-6442

Ю. М. ДМИТРЕНКО, студентка магістратури,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: yuliyadmytrenko20@gmail.com

Анотація. У статті розглядаються особливості текстів малої форми, зокрема засоби створення експресії у таких текстах. Констатується відсутність єдності у підходах до тлумачення й термінологічного визначення тексту малої форми, їх жанрового розмаїття та класифікації. Простежується та аналізується зв'язок між мовностилістичними засобами та прийомами, що вживають у різних текстах малої форми та їхньою метою – підвищити емоційний вплив на читачів, посилити увагу до тексту, проінформувати аудиторію. Визначено, що використання тих чи інших засобів створення експресії у малоформатних текстах зумовлюється їхньою жанровою належністю та різним функціональним призначенням.

Ключові слова: *текст малої форми, експресивність, мовностилістичні засоби, фонологічні засоби, лексичні засоби, експресивний синтакс*

Актуальність. Проблема експресивності як способу надання мові і мовленню особливої виразності є однією з головних проблем сучасної лінгвістики. За допомогою експресивних засобів автор може більш повно і точно висловити своє ставлення до зображуваного, а також впливати на слухача, керувати його сприйняттям і розумінням тексту.